

XIX. Yüzyılda Şeyh Şaban Veli Külliyesi

Fahri Maden*-Mustafa Eğilmez**

Öz

XVI. yüzyılda Kastamonu’da Hisarardı mahallesinde, Şeyh Şaban Veli tarafından kurulan tekke yüzyıllarca hizmet vermiştir. Şeyh Şaban Veli Tekkesi, 1845 yılında Sultan Abdülmecid’in emriyle Kastamonu Kaymakamı Salih Ağa’nın nezaretinde tamir ettirilmiş ve alt yapısı yenilenmiştir. Ayrıca aynı kişinin gözetiminde tekkenin ihata duvarları bu dönemde yapılmıştır. Böylece Osmanlı Devleti’nin sonuna kadar faaliyetlerini sürdüren Şeyh Şaban Veli tekkesinde, XIX. yüzyılda Abdurrahman Efendi (ö.1834), Hafız Muhammed Said Efendi (ö.1889), İbrahim Şevki Efendi (ö.1897) ve Ataullah (Ata) Efendi (ö.1942) postnişinlik görevinde bulunmuşlardır. Bunlardan Abdurrahman Efendi babasından icazet almış ve otuz beş sene kadar tekkede görev yapmıştır. Kendisinden sonra tekke postnişinliğine geçen Muhammed Said Efendi ise genç yaşta olmasından dolayı kendini yeterli görmemiş ve Geredeli Halil Efendi’nin yanına giderek ondan ilim tahsil etmiştir. Ayrıca o Hacı Mustafa Safiyüddin Efendi’nin de hizmetinde bulunmuştur. Said Efendi’nin 1889 yılında vefat etmesi üzerine, oğlu Ata Efendi küçük yaşta olduğundan tekke bir süreliğine boş kalmıştır. Dönemin Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa’nın delaletiyle Bolu’dan İbrahim Şevki Efendi getirilerek şeyhlik postuna oturtulmuştur. Yaklaşık yedi yıl tekkede görev yapan İbrahim Şevki Efendi, Kastamonu’da büyük saygı ve hürmete mazhar olmuş, başta Ata Efendi olmak üzere, pek çok derviş yetiştirip onlara icazet vermiştir. Bu çalışmada XIX. yüzyılda Şeyh Şaban Veli Tekkesi’nde meydana gelen gelişmeler ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kastamonu, Halvetilik, Şabanilik, Şeyh Şaban Veli, Tekke ve Türbe.

Sheikh Shaban Veli Kulliye in the 19th Century

Abstract

The dervish lodge which was set up by Sheikh Shaban Veli in Hisarardı neighborhood of Kastamonu province in the sixteenth century has been offering service for hundreds of years. In the year 1845, Sheikh Shaban Veli dervish lodge was repaired and its infrastructure was renewed by the order of Sultan Abdul-Medjid and under the supervision of Governor Salih Agha. The walls surrounding the dervish lodge were erected as well during this period under the supervision of Governor Salih Agha. Thence, during the course of the nineteenth century, Abdurrahman Effendi (d.1834), Hafız Muhammad Said Effendi (d.1889), Ibrahim Sevki Effendi (d.1897) and Ataullah (Ata) Effendi were appointed as the head (post-nisin) of the Sheikh Shaban Veli dervish lodge, which carried out its activities until the end of the Ottoman Empire. Of these, Abdurrahman Effendi, ratified by his father, served for some thirty-five years in dervish lodge. His successor, Mohammed Said Effendi, due to being at a young age, did not find himself sufficient enough to have such a post and left for Halil Effendi of Gerede so as to be tutored by him. In the meantime, he was also in the service of Haji Mustafa Safiyuddin Effendi. Following the death of Said Effendi in 1889, the dervish lodge remained without a head for a while because of the fact that his son, Ata Effendi, was at an early age. Ibrahim Şevki Effendi was brought from the province of Bolu upon the request of Abdurrahman Pasha, Governor of Kastamonu of the period, and was appointed Sheikh for the lodge. Ibrahim Şevki Effendi served nearly seven years in the dervish lodge, achieving great respect and reverence in Kastamonu, especially for his tutoring many dervishes including Ata Effendi. This study deals with the developments taking place in Sheikh Shaban Veli dervish lodge in the nineteenth century.

Keywords: Kastamonu, Halvetism, Sabanism, Sheikh Shaban Veli, Dervish Logde and Tomb.

* Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü; fahrimaden@kastamonu.edu.tr

** Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü; megilmez@kastamonu.edu.tr

Giriş

Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin tarihi XVI. yüzyıla dayanmaktadır. Külliye'nin banisi doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Şeyh Şaban Veli (ö. 1569), bu yüzyılda yaşamış ve Halveti tarikatına bağlı Şabanilik kolunu kurmuştur. Ancak Halvetilik Kastamonu'da Şeyh Şaban Veli'den önce Seyyid Ahmed Sünneti tarafından temsil edilmiştir. Seyyid Sünneti Hisarardı mahallesinde kendi adıyla anılan bir mescit inşa ederek burada hizmet vermiştir. XV. yüzyılın sonlarında onun vefat etmesiyle Kastamonu'da bir süre kesintiye uğrayan Halvetilik, Şeyh Şaban Veli'nin gelişile tekrar canlanmıştır (Duma 2008: 157-158).

Önce Seyyid Sünneti Mescidi'nde inzivaya çekilen Şeyh Şaban Veli uzun süre ibadet ve tefekkürle meşgul olduktan sonra burada irşat faaliyetlerine başlamıştır. Sünneti Mescidi'nin zamanla müridlerin çoğalmasıyla ihtiyaca cevap vermemesi üzerine irşat faaliyeti Honsalar Camii'ne taşınmış, bu arada Şeyh Şaban Veli'ye tabi olanların sayısı hızla çoğalmıştır (Çifci 2011: 23). Ancak çıkan yangında Honsalar Camii'nin harap olması sebebiyle tekrar Seyyid Sünneti Mescidi'ne dönülmüş, mescit yakınlarındaki bir ev satın alınarak Şeyh Şaban Veli oraya yerleşmiştir (Çifci 2011: 43-45). Yıllarca Kastamonu'da hizmet veren Şeyh Şaban Veli, Hisarardı mevkiindeki Seyyid Sünneti Mescidi ve evini tekke olarak kullanmış, yerine geçecek kişilerin de oturmaları için burayı vakfetmiştir (Abdulkadiroğlu 1991: 42).

Şeyh Şaban Veli, 4 Mayıs 1569 tarihinde vefatının ardından Seyyid Sünneti Mescidi'nin karşısına defnedilmiş, daha sonra mezar üzerine türbe yaptırılmıştır. Türbenin yapımına 1575 yılında başlanmış, Sultan I. Ahmed'in Sadrazamı Murat Paşa'nın kethüdası Ömer Bey tarafından 1612 yılında demirli pencerelerin üzerine kadar duvarları ördürülmüştür. Türbe iki yıl aradan sonra Küre Kadısı Hibetullah Efendi kapıcıbaşlarından Mehmet Ağa ile İlmiye mensuplarından Derviş Ömer Fuadi'nin himmetleri ve Kastamonu halkının da yardımlarıyla tamamlanmıştır. İlerleyen zamanda türbe harap olması münasebetiyle bir takım onarımlar görmüş ve bu onarımlar sırasında türbeye yeni ilaveler yapılmıştır. Türbenin doğu tarafındaki tali kapı Kastamonu Valisi Kurşuncuzâde Mustafa Paşa tarafından 1618 yılında yaptırılmış ve harem denen bir bölüm eklenmiştir. Yine vezirlerden Halil Paşa tür-

benin kubbesini kurşunla kaplattırmıştır. Bu sırada türbenin yanına bir de kütüphane inşa edilmiş (Abdulkadiroğlu 1991: 62-64, 104-105; Çifci 2011: 97), buraya Çorumlu İsmail Kudsi Efendi tarafından pek çok kitap vakfedilmiştir (Duma 2008: 183).

Şeyh Şaban Veli külliyesinin en mühim bölümünü teşkil eden tekke daha ziyade faaliyetlerini burada bulunan cami ile iç içe sürdürmüştür. Seyyid Sünneti Efendi tarafından 1490 yılından önce yaptırılan mescidin ilk şekli ve yapılış tarihi bilinmemektedir. Ancak 1578 tarihli mühimme kaydında caminin tamir edildiği ve tamire 80.000 akçe sarfedildiği kayıtlıdır (Kankal 2004: 334-335). Bununla birlikte 1580 yılında Sultan III. Murat'ın hocası ve müşşidi Şucaeddin Efendi, Seyyid Sünneti Mescidi'ni genişletip bugünkü haliyle Şeyh Şaban Veli Camii'ni yaptırmıştır (Çifci 2011: 87; Taşköprü kazasının Harmancık mahallesinde ve İnebolu'nun Abana nahiyesinin Çoban köyünde de Şeyh Şaban Veli isminde birer cami ve mescit yaptırılmıştır. (BOA, EV.MKT.CHT, 160/37; BOA, EV.MKT, 3147/123). Bu sebeple arşiv kayıtlarında camii Şeyh Şucaeddin adıyla da geçmektedir (*Kastamonu Şer'iyeye Sicili*, nr.74, s.153). Belirtildiği üzere bu cami aynı zamanda Şabani tekkesi olduğundan içerisinde ve arka tarafında halvethaneler sıralanmaktadır. Bu özelliğiyle Şeyh Şaban Veli külliyesinde tekke ve cami bir aradadır. Camide ilerleyen zamanda çeşitli tamirler yapılmış ve binaya yeni birimler ilave edilmiştir. Örneğin caminin mihrabının solundaki ahşap vaaz kürsüsü 1641 yılında mahkeme kati-bi Hasan Çelebi tarafından yaptırılmıştır. 1702 ve 1778 yıllarında cami külliye ile birlikte tamir edilmiştir (Çifci 2011: 87-90).

Şeyh Şaban Veli'den Sonraki Post-nişinler

Şeyh Şaban Veli'nin vefatından sonra Şabani Tekkesi'nde pek çok şeyh görev yapmış ve tekkeyi XIX. yüzyıla taşımışlardır. Şeyh Şaban Veli'den sonra tekkede ilk şeyhlik görevine Şeyh Şaban Veli'nin vasiyeti gereği Osman Efendi getirilmiştir. Tokat'tan Kastamonu'ya davet edilen Osman Efendi, Şeyh Şaban Veli'nin vefatına çok üzülmüş, sadece kırk gün kadar tekkede şeyhlik yaptıktan sonra o da vefat etmiş ve Şeyh Şaban Veli Türbesi'nin kuzey tarafına defnedilmiştir (Duma 2008: 161; Çifci 2011: 63-67).

Daha sonra tefsir ve hadis ilminde ihtisas sahibi olan Hayreddin Efendi, Şabani Tekkesi'nin ikinci şeyhi olmuştur. Hayreddin Efendi iyiyi kötünden ayırma

kabiliyeti yüksek, sohbetleri zevk verici ve Şeyh Şaban Veli'nin kemaline vakıf bir zattır. Tekkede on yıl post-nişin olan Hayreddin Efendi, 1579 yılında vefat edip o da Şeyh Şaban Veli Türbesi'ne defnedilmiştir (Duma 2008: 162; Çifci 2011: 68-70).

Üçüncü postnişin İskilipli Abdülbaki Efendi, Şeyh Şaban Veli'nin rahle-i tedrisinde yetişmiş ve onun tarafından irşad göreviyle Çorum'a gönderilmiştir. Hayreddin Efendi'nin vefatından sonra Kastamonu'ya gelip seccade-nişin olmuştur. Rivayete göre Cuma günleri ve gecelerinde verdiği tefsir dersleri sırasında manevi hakikatleri her kesimin anlayacağı şekilde açıklar ve dinleyenleri çok etkilemiştir. Onun şeyliği vefat tarihi olan 1589 yılına kadar sürmüştür (Duma 2008: 162-163). Bu dönemde Şeyh Şaban Veli tekkesi Sultan III. Murat'ın mürşidi Şeyh Şucaeddin Efendi tarafından genişletilmiş, tekkeye vakıf arazisi tahsis edilip vakfiye düzenlenmiştir (Şeyh Şucaeddin Efendi vakfiyesi için bkz. Kankal 2004: 335).

XVI. yüzyılda Şabani Tekkesi'nin son şeyhi Küre-i Hadid kasabasında dünyaya gelen Muhyiddin Efendi'dir. Şeyh Şaban Veli'nin Küre-i Hadid'deki halifesi Mahmud Efendi tarafından yetiştirilen Muhyiddin Efendi halkı irşad etmek için Şam'a gönderilmiş, kısa bir sürede burada pek çok kişinin basiret gözünün açılmasına vesile olmuştur. Tekrar Kastamonu'ya döndükten sonra ise Abdülbaki Efendi'nin vefatı üzerine Şabani Tekkesi'ne post-nişin tayin edilmiştir. Vefat ettiği 1604 yılına kadar da bu görevi ifa etmiştir (Duma 2008: 163; Çifci 2011: 774-77).

XVII. yüzyılda Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nde sırasıyla Ömer Fuadi Efendi (ö. 1636), Çorumlu İsmail Kudsi Efendi (ö.1644), Mustafa Çelebi Efendi (ö. 1659), Zileli Abdurrahman Efendi (ö. 1672) ve Hafız İbrahim Efendi (ö.1712) post-nişinlik yapmışlardır (BOA, İE.ENB, 5/516; Çifci 2011: 82-84). Bunlar içerisinde en dikkat çeken Ömer Fuadi Efendi, 1560 yılında Kastamonu'nun Musa Fakih mahallesinde dünyaya gelmiştir. Çocukluk yıllarını Şeyh Şaban Veli'nin sohbetlerini dinleyerek geçirmiştir. Medrese eğitimi alan Fuadi Efendi, Arapça ve Farsça öğrenmekle kalmamış bu dillerde edebi ve tasavvufi eserler vermiştir. Akli ve nakli ilimlerde ihtisaslaşan Fuadi Efendi, zaman içerisinde manevi ilimlere yönelmiştir. Şabaniye tarikatının üçüncü post-nişini olan Abdülbaki Efendi'ye intisap etmiş, onun vefatının ardından Muhyiddin Efendi'ye bağ-

lanmıştır. 1604 yılında ise Şeyh Şaban Veli Tekkesi şeyhliğine getirilmiştir (Duma 2008: 163-166; Çifci 2011: 77-81).

Bunları XVIII. yüzyılda Hafız Ahmet Efendi (ö. 1720), Mehmet Efendi (ö.1743) ve Abdullah Efendi (ö.1767) izlemiştir (Abdulkadiroğlu 1991: 64-65; Çifci 2011: 84). XVIII. yüzyılın sonlarında Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nin başına on üçüncü post-nişin Hafız Mustafa Vahdeti Efendi geçmiştir. Halveti şeyhlerinden Hacı Ahmed Efendi'nin oğlu olan ve 1713 yılında dünyaya gelen Mustafa Vahdeti Efendi akli ve nakli ilimleri tahsil etmiş, pek çok zattan icazet almıştır. Şeyh Şaban Veli Tekkesi'ndeki otuz üç yıllık şeyhliği 1800 yılında vefat etmesiyle sona ermiştir (Yücer 2003: 128).

Mustafa Vahdeti Efendi keramet ehli bir zattır. Kerametlerinden biri şöyle anlatılmaktadır: Dönemin ilmiye mensuplarından Ağa İmareti Müderrisi Arap Hoca, Mustafa Vahdeti Efendi aleyhinde sözler söylemiş. Mustafa Vahdeti Efendi vefat edince cenazesini yıkamak ona nasip olmuş. Yıkama işi bitip de su döken kişi cenazenin başından ayrılınca Mustafa Vahdeti Efendi Arap Hoca'nın bileğinden tutmuş. Arap Hoca zorla kurtulup cenazenin yıkandığı çadırdan dışarı çıkmış ve şeyhin oğlu Abdurrahman Efendi'ye, "Babanız hayattadır, içeri girin bakın" demiş. Abdurrahman Efendi çadıra girip baktığında babasının hayatta olmadığını görmüş (Çatal 23 Mart 2012). Şeyh Şaban Veli Türbesi'ne defnedilen Mustafa Vahdeti Efendi çok sayıda halife yetiştirmiştir. Bunlardan devrin tanınmış alimlerinden olan Yusuf Bahri Efendi (ö.1854) Çorum'da medfundur. Bir diğer meşhur halifesi ise Çankırlı Hacı Dede'dir (Yücer 2003: 128).

XIX. Yüzyıl Post-nişinleri

Abdurrahman Efendi (1800-1834)

Şeyh Şaban Veli tekkesinin XIX. yüzyılı Abdurrahman Efendi'nin post-nişinliği ile başlamaktadır. 1768 yılında dünyaya gelen ve babasının vefatı üzerine post-nişin olan Abdurrahman Efendi tahsilini de babasından görmüştür. 1834 yılında vefat edinceye kadar hizmet vermiştir (*Kastamonu Şer'i-ye Sicili*, nr.90, s.47; Yücer 2003: 128).

Vefat ettiği günlerde şiddetli hastalığa yakalanan Abdurrahman Efendi, dervişlerin yardımıyla cami kapısına kadar güçlkle gelip zikre katılmış, zikir sonunda dervişleri yanına çağırarak nasihatle bulunmuştur. Bu zikir ve nasihatın bir veda oldu-

ğu daha sonra anlaşılmıştır. Abdurrahman Efendi dervişlere oğlu Hafız Said Efendi'yi yanlarından ayırmamalarını tavsiye edip, herkesin hücreğine çekilmesini istemiş ve o gece vefat etmiştir (Duma 2008: 176). Onun naaşı da Şeyh Şaban Veli Türbesi'ne defnedilmiştir.

Said Efendi (1834-1889)

Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nin on beşinci post-nişini olan Said Efendi, 1817 yılında dünyaya gelmiştir. Babasının vefatının ardından genç yaşta posta geçtiğinden (BOA, *EV.MKT.CHT*, 475/85) kendisini bu göreve yeterli görmemiş, Geredeli Halil Efendi'nin yanına gidip onun talim ve terbiyesine girmiştir. Ayrıca Diyarbakırlı Aziz olarak bilinen Hacı Mustafa Safiüddin (Safi) Efendi'nin hizmetinde bulunup ondan icazet almıştır (Yücer 2003: 128-129; Duma 2008: 177). Said Efendi, Şeyh Şaban Veli'ye bağlılığından dolayı gece gündüz tekleden ayrılmayıp gelen misafirleri ve ziyaretçileri geri çevirmemiştir (Çatal 23 Mart 2012). Yine onun hizmetlerinden biri Şeyh Şaban Veli Menakıbnâme'sinin 1877 yılında Kastamonu Vilayet Matbaası'nda bastırılması olmuştur (Abdulkadiroğlu 1991: 64). Said Efendi uzun yıllar hizmet ettikten sonra 1889 tarihinde vefat etmiş ve o da Şeyh Şaban Veli Türbesi içinde toprağa verilmiştir (Yücer 2003: 129).

İbrahim Şevki Efendi (1890-1897)

Said Efendi'nin vefatından sonra oğlu Ataullah Efendi küçük olduğu için tekke bir süre post-nişinsiz kalmıştır. Bunun üzerine Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa'nın aracılığıyla Şabanî tarikatı halifelerinden İbrahim Şevki Efendi Bolu'dan getirilip Şeyh Şaban Veli Tekkesi postuna oturtulmuştur (BOA, *EV.MKT*, 1653/69; BOA, *EV.MKT*, 1719/69; Demircioğlu 1990: 36). Bu arada Said Efendi'nin vefatı üzerine Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nde mevcut bulunan tekke, türbe, kütüphane, tekke odaları ve içlerinde mevcut emval, eşya ve kitaplar İbrahim Şevki Efendi ile dervişlere devredilmiştir (*Kastamonu Şer'îye Sicili*, nr.144, s.202-205).

1834 doğumlu İbrahim Şevki Efendi, medrese eğitiminin ardından Bolu müftüsü Sıbgatullah Efendi'den dinî ilimler öğrenmiştir. Ayrıca önce Mudurnulu Halil Rahmi Efendi'ye intisap etmiş, onun vefatından sonra da İbrahim Hilmi Efendi'ye bağlanmıştır. Kastamonu'da şöhret ve itibarı artan İbrahim Şevki Efendi, Ataullah Efendi'yi yetiştirmekle kalmamış, Çerkeşli Halil başta olmak üzere

beş kişiye daha icazet vermiştir. Ramazan aylarında Cuma namazlarından sonra Şeyh Şaban Veli Camii'nde halka nasihatla bulunmuştur (Demircioğlu 1990: 37-38).

İbrahim Şevki Efendi 14 Şubat 1893 tarihinde Bolu'da bulunan Gülyüzü Tekkesi şeyhi İsmail Efendi'nin ehil olmadığı gerekçesiyle görevden uzaklaştırılması üzerine adı geçen tekkenin de meşihat görevine getirilmiştir (BOA, *EV.MKT.CHT*, 307/75; BOA, *EV.MKT*, 1926/104). Ayrıca buraya dört adet oda yaptırıp tekke ve mescidin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 5.000 kuruş vakfetmiştir (*Kastamonu Şer'îye Sicili*, nr.153, s.43).

Yedi yıla yakın bir süre Şeyh Şaban Veli Tekkesi post-nişinliğinde bulunan İbrahim Şevki Efendi, 5 Mart 1897 tarihinde 63 yaşında vefat etmiştir. Cenazesi Şeyh Şaban Veli Türbesi'nin arka kapısı yanına defnedilmiştir.

İbrahim Şevki Efendi orta boylu, şişman, seyrek sakallı ve sarıya meyyal bir şemaile sahiptir. Münzevi bir hayat yaşamış, ancak ilim sahiplerini ziyaretten geri durmamıştır. Şair yönü de olan İbrahim Şevki Efendi tasavvuf muhtevalı şiirler yazmıştır. *Kenz-i Mahfi* adlı yazma tefsiri ile basılmamış bir *Divan*'ı mevcuttur (Yücer 2003: 130; Demircioğlu 1990: 39; Duma 2008: 179; Çatal, 28 Mart 2012).

Ataullah (Ata) Efendi (1897-1925)

1884 yılında dünyaya gelen Şeyh Ataullah (Ata) Efendi, babasının vefatında küçük yaşta olduğu için Şeyh Şaban Veli Tekkesi şeyhliğine İbrahim Şevki Efendi getirilmiş ve onun eğitiminden sorumlu tutulmuştur (*Kastamonu Şer'îye Sicili*, nr.153, s.43). Mahalle mektebinde hafızlığını tamamlayan Ata Efendi ibtidai ve rüşdiye mekteplerini de bitirdikten sonra Kastamonu müftüsü Amazâde Hafız Mehmet Efendi'den dini ilimler tahsil etmiştir. Cuma gecelerini Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nde ihya eden Ata Efendi, Tekke Camii imamının vefatı üzerine burada imamet ve hitabetlik görevinde bulunmuştur.

Şeyhlik icazetini Mudurnulu Şeyh Halil Rahmi Efendi'den alan Ata Efendi, Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nin son şeyhidir. II. Meşrutîyetin ilanında İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne intisap eden Ata Efendi, 31 Mart hadisesinden sonra Sultan V. Mehmed Reşad'ın tahta çıkışını tebrik amacıyla İstanbul'a giden heyette yer almıştır.

1925 yılında tüm tekke ve zaviyelerin kapatılma-

sından sonra az bir maaşla imamlık görevine devam etmiştir. Bu süreçte geçim zorluğu içinde kaldığı halde hiçbir şikayette bulunmamış, kimseye halini bildirmemiştir. Ata Efendi 24 Aralık 1942 tarihinde 58 yaşında iken beyin kanamasından vefat etmiştir. Cenaze namazı Nasrullah Camiinde kılındıktan sonra naaşı Gümüşlüce’de defnedilmiştir (Demircioğlu 1990: 41-42; Çifci 2011: 85; Duma 2008: 181).

Edebiyata meraklı olan Şeyh Ata Efendi, birçok şairin divan ve eserlerini bir araya toplayarak zengin bir kütüphane kurmuştur. Aynı zamanda şair olan Ata Efendi’nin Tahmis ve Gazel tarzında şiirleri mevcuttur. Şairlik vasfını muhtemelen terbiyesini üzerine almış olan İbrahim Şevki Efendi’den kazanmıştır (Abdulkadiroğlu 1991: 65).

XIX. Yüzyılda Külliye’de Tamirler

İlk tesis edildiğinde gayet sade bir yapıda olan Şeyh Şaban Veli Tekkesi zamanla yeni binalar ilave edilerek büyümüş, genişlemiş ve bir külliye halini almıştır. Burada ilk inşa edilen bina camidir. Sonra tekke, türbe ve ek binalar yapılmıştır. Bunlara ilave olarak Şeyh Şaban Veli Türbesi’nin yanında dikdörtgen planlı bir kütüphane de yer almaktadır (“Kastamonu” 1988: 59). Zamanla kütüphanesiyle birlikte tam bir külliye dönüşen Şeyh Şaban Veli tekke ve türbesi ile derviş odaları, mutfak ve halvethaneleri 1702 ve 1775 yıllarında tamir ettirilmiştir (Eyüpgiller 1999: 116-117).

Öte yandan 22 Ekim 1776’da Pîr Şeyh Şaban Efendi’nin türbesinin doğu tarafındaki dar yolda pislik ve çöplerin meydana gelmesi ve birikmesinden dolayı, türbe çevresindeki bazı kişilerin menzilleri satın alınarak yıktırılmış, böylece türbenin doğu tarafındaki dar yol genişletilmiştir. Bu tamirat sonucu türbe yakınlarında pislik ve çöplerin birikmesi ortadan kaldırılmıştır (*Kastamonu Şer’iye Sicili*, nr. 60 (Hicrî 1189-1191), s.73-74). Bunun dışında Şeyh Şaban Veli Camii ve Türbesi’nin bir takım tamiratları için Kestel kasabasındaki Şeyh Şaban Veli’nin halifelerinden Şeyh Hasan Efendi’ye 4 Aralık 1776’da 900 kuruş ayrıldığı tespit edilmektedir (*Kastamonu Şer’iye Sicili*, nr. 60 (Hicrî 1189-1191), s.78). Yine aynı tarihte Şeyh Şaban Veli Tekkesi’nde mübarek gecelerde kullanılmak üzere mum ve kandil yağı tedariki, ayrıca fukara ve dervişlerin yemekleri için Kastamonu mukataasından 41 akçe tahsis edildiği anlaşılmaktadır (*Kastamonu Şer’iye Sicili*, nr. 60 (Hicrî 1189-1191), s.77-78).

Yine külliye binaları muhtelif defalar tamirden geçirilerek Osmanlı Devleti’nin sonuna, hatta günümüze kadar varlıklarını yeni binalarla birlikte devam ettirmişlerdir. Külliye’nin giriş kapısının arka yüzündeki kitabeden buranın XVIII. yüzyılın sonlarında, 1778 tarihinde, Sadrazam Mehmed Paşa tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır (bkz. Ek 1). Bununla birlikte Şeyh Şaban Veli Külliyesi’nin en fazla bakım ve onarımdan geçirildiği dönem XIX. yüzyıl olmuştur. O kadar ki, külliye bu dönemde beş defa tamir ettirilmiş, ayrıca bir defa da külliye’deki konak, şadırvan vesair eklentiler tamamen yıktırılarak yeniden yaptırılmıştır.

1844 yılında Şeyh Şaban Veli Külliyesi’nin tamire muhtaç olan mahalleri ile tekke civarında bulunan evlerin lağımalarının kapatılması gerekmiştir. Adı geçen lağımalar üstü açık bir şekilde Şeyh Şaban Veli Türbesi’nin önünden akmakta idi. Aslında bunların üstünün örtülmesi çevredeki ev sahipleri tarafından yaptırılmıydı. Ancak bu kişilerin fakir olmaları sebebiyle lağımalar tekkenin tamiriyle birlikte ele alınmış, mimar ve ehil kişilerce keşfi yapılarak tekkenin tamiri için 15.047,5 kuruş, lağımaların ortadan kaldırılması için 42.580 kuruş, toplam 57.627,5 kuruş masrafa ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir (BOA, EV.THR, 149/35). Yapılan inceleme rapor haline getirilirken 1844 yılına ait Şeyh Şaban Veli Vakfı’nın muhasebe kaydı da çıkartılmıştır. Tamirin vakıf geliriyle yapılması mümkün görünmemiştir. Zira vakıf geliri çok azdı. Bununla birlikte muhterem ve izzet sahibi bir zat olan Şeyh Şaban Veli’nin ruhani teveccühleri için lağımardan hasıl olan pislüğün ortadan kaldırılması elzemdi. Şeyh Şaban Veli’nin mukaddes ruhlarının rahatsız edilmemesi için gerekli masrafların Evkaf-ı Hümayun hazinesinden karşılanması istenmiştir. Yine bu vesile ile yapılan araştırmada Kastamonu’da Şeyh Şaban Veli Vakfı’na bağlı Şeyh Şucaeddin Efendi Vakfı’nın 800 kuruş fazlası olduğu görülmüş, ancak bu vakfın varidatının da tekkenin tamir masrafına kâfi gelmeyeceği anlaşılmıştır. Sonuçta tamir masrafı için belirlenen 57.627,5 kuruşun mahalli evkaf hasılatından karşılanması ve yapılacak harcamanın bu miktarı geçmemesi emredilmiştir (BOA, EV.SRG, 308/172).

Şeyh Said Efendi’nin post-nişinliği döneminde gerçekleşen bu tamir Sultan Abdülmecid’in emriyle Kastamonu kaymakamı Salih Ağa tarafından yaptırılmıştır. Tamir sırasında tekke müstemilatı yenilenmiş, alt yapısı elden geçirilmiş, tekke külliyesi

ihata duvarıyla çevrilmiş ve lağım kanallarının üzeri kapatılmıştır (Yücer 2003: 129).

Şeyh Şaban Veli Camii de 1845 yılı tamirinde elden geçirilmiştir (Çifci 2011: 90; Şeyh Şaban Veli Camii'nin XIX. yüzyıldaki imam, hatip, müezzin-i evvel, müezzin-i sani, devr-i havân, anbardarlık vs görevlileri atamaları için bkz. İstanbul Müftülüğü Evkaf Müfettişliği, 735/157; BOA, *EV.MH*, 623/67; BOA, *EV.MKT.CHT*, 490/116; BOA, *EV.MKT.CHT*, 0527/6; BOA, *EV.MKT.CHT*, 537/110; BOA, *EV.MKT.CHT*, 587/71; BOA, *EV.MKT.CHT*, 804/2; BOA, *EV.MKT*, 1458/103; BOA, *EV.MKT*, 2814/23; VGMA, Defter nr.4088, s.402). Hatta caminin bir tarafı dağ olduğundan buradan gelecek zararları önlemek amacıyla bir hendek açılmıştır. Dahası bu tamirde tekkenin yakınındaki derenin iki tarafı yeniden inşa edilip kaldırım döşenmiş, böylece oluşan lağımın da temizlenmesi sağlanmıştır (1845 yılı tamirinde satın alınan alet, malzeme, araç ve gereçler için şu kayda bkz. *Kastamonu Şer'îye Sicili*, nr.207, s.111-112). Bu tamire düşülen tarih kitabesinde "Şükriyâ tamirine yaz sen de bir tarih-i tâm/Dergâh-ı bâlâyı ihya kıldı Hân-ı Abdülmecid 1261" ifadesi yer almaktadır (Çifci 1995: 37).

Bununla birlikte her ne kadar yapılacak tamirin keşif sırasında belirlenen meblağı geçmemesi istenmişse de bu mümkün olmamıştır. Tekkenin tamiri ve lağımın kapatılması sırasında toplam 83.714 kuruş sarf edilmiştir. Bu durum özellikle mezkur lağımın aşırı bozuk olmasından kaynaklanmış, masrafın bir kısmı mahalli evkaftan karşılandıysa da yeterli olmayıp büyük çoğunluğu maliye hazinesine borç kaydedilmiştir. Daha sonra masraf tutarı Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin tamir masrafları Haremeyn-i Muhteremeyn hazinesine bağlı Sultan Bayezid Han Vakfı'nın 1847 yılı hasılatından karşılanmıştır (BOA, *EV.THR*, 12/55; BOA, *EV.RZN*, 56/171; BOA, *EV.BKB*, 191/113; BOA, *EV.HMH.SRG*, 170/174; BOA, *EV.HMH.SRG*, 159/55). Öte yandan 1848 yılında Çelebi mahallesinde medfun Şeyh Şaban Veli'nin halifelerinden Hacı Dede'nin yanan türbesi ile bitişiğindeki camiinin tamiri söz konusu olmuştu. Bu yapılar 17.917 kuruş karşılığında onarılmıştır (BOA, *EV.MH*, 176/2; BOA, *EV.THR*, 1/34; BOA, *EV.THR*, 292/69; Şeyh Şaban Veli'nin bir diğer halifesi Ahi Efendi'nin Ilısu kasabasına bağlı Göl ovasında bir zaviyesi mevcuttu. BOA, *EV.MKT*, 129/146).

1857 yılında Şeyh Şaban Veli Külliyesi önünden akan ve bağhane yakınında nehre ulaşan 1.400

zira uzunluğundaki lağımın tamiri yapılmıştır. Bu lağımın harap hale geldiğinden tekke çevresinin temizliğine mani olmaktadır. Bu münasebetle Kastamonu meclis azasından Hacı Hidayet Ağa, evkaf müdürü ve lağım ustaları marifetiyle keşf ve muayene edilerek bu lağımın tamiri gerçekleştirilmiştir. Bu tamir 6.210 kuruşa mal olmuştur (*Kastamonu Şer'îye Sicili*, nr.119, s.285).

1885 yılında ise Şeyh Şaban Veli Türbesi'nin saçak bölümü tamir ettirilmiştir. Şeyh Şaban Veli Tekkesi Vakfı müstesna evkaftan olduğundan tamiratının mütevelliler eliyle yapılması ve bu tamir için gerekli kurşunun tekke vakfı varidatından karşılanması istenmiştir (VGMA, *Defter nr. 4093*, s.183). Neticede türbenin tamiri evkaf muhasebecisi tarafından gerçekleştirilmiş ve bu tamirde İstanbul'dan 462 kıyye kurşun istenmiş ve toplam 2.827 kuruş harcama yapılmıştır (VGMA, *Defter nr. 4093*, s.47; VGMA, Defter nr. 4102, s.73; VGMA, *Defter nr. 4102*, s.340).

1894 yılında Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nde bir tamir daha yapılmıştır. Tekke post-nişini Şeyh İbrahim Efendi bir arzuhal ile bu tamirin gerçekleştirilmesi ricasında bulunmuştur. İbrahim Efendi yazısında halkın Halvetiye-i Şabaniye'nin pîri Şeyh Şaban Veli'nin "envar-ı ruhaniyet ve ulviyet"inden istifade etmek istediklerini ve itikad-ı tam ile her zaman onu ziyaret için can atmakta olduklarını belirtmiştir. Ayrıca Şeyh Efendi daimi surette tekkede fukara ve dervişlerin eksik olmadığını da sözlerine eklemiştir. Bununla birlikte tekke varidatının misafirler ile halvetçilerin yemeklerine ancak yettiği, tamirat için para kalmadığı ve bir süre önce Sultan II. Abdülhamid'in ihsanıyla yapılan tamirattan beri tamir görmediği, bu sebeple harap olmaya yüz tuttuğu ifade edilmiştir. İbrahim Efendi'nin isteği üzerine başlanılan bu tamir sırasında tekkeye gelmekte olan suyun da yeterli olmaması nedeniyle yedi su yolunun daha getirilmesi düşünülmüştür. Gerek tamiratın gerekse su getirilmesi projesinin 32.036 kuruşa mal olacağı hesaplanmıştır. Daha sonra masrafın 31.300 kuruşa düşürülmesi mümkün olmuşsa da tekke vakfının varidatının bu meblağı karşılamaya kafi gelmemesi sebebiyle tekkeye getirilmesi düşünülen yedi su yolunun ilavesinden vazgeçilmiş ve mevcut suyun tasarruflu kullanılması istenmiştir (BOA, *EV.MKT*, 2333/74).

Bu tamir sırasında Şeyh Şaban Veli külliyesi müştemilatının baştan aşağı esaslı bir yenilemeye tabi

tutulması planlanmıştır. Buna göre külliye bünyesinde bulunan caminin mevcut sıvaları üzerine mermer döşenmiş, tavanlarıyla diğer ahşap kısımları renkli yağlı boya ile boyanmış, kiremitleri aktarılmış, mihrap arkasındaki ve caminin harimi dahilindeki Sünneti Efendi'nin mezarı ile caminin muhafaza duvarı üzerine demir parmaklık yaptırılmıştır. Cami bitişiğindeki şadırvan üzerinde yer alan iki harap oda yıktırılarak mevcut enkaz sarf edilip şadırvan korulukla kaplanmıştır. Şadırvana yedi adet pirinç musluk, yeni havuz, havuz etrafına taş döşeli su akıntı bölümü ve gezinti mahalli inşa edilmiştir. Yine caminin cümle kapısının ahşap örtüsü yenilenmiştir. İlave olarak harap hale gelmiş olan iki ahşap mutfak yıkılarak yeni iki mutfakla birlikte iki ocaklık, bir çamaşırhâne, bir ahır, bir odunluk ve iki kademhâne tesis edilmiştir. Türbe bitişiğindeki kütüphane kapısı da kapatılıp, kullanışı kolay yeni bir kapıyla değiştirilmiştir. Yıpranan su yolu yeni hendek açılıp içine yağlı oluk ve künkler imal edilmiştir. Bütün bu tamir ve yenilemeler için gerekli malzemeler temin edilmiştir. 22 kalem tutan inşaat ve tamir malzemeleri ile tamiri için gerekli usta ve amelenin rayiç bedelleri tespit edilmiştir (BOA, *EV.MKT*, 2333/74).

1900 yılı Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin yeni bir tamirden geçirildiği ve ek binaların yapıldığı yıldır. Bu tamiratın masraflarının belediye tarafından karşılanması söz konusu olmuştur (BOA, BEO, 1268/95058; BOA, *Y.PRK.UM*, 47/127). Ayrıca günümüze ulaşan iki konak ve ortasındaki bina bu tarihte Azdavaylı Mahmut Sırrı Paşa tarafından yaptırılmıştır. Zemin ile birlikte üçer kattan ibaret olan bu binalar daha önce 1870 yılında yaptırılan dairelerin genişletilmesiyle meydana getirilmiştir. Azdavaylı fakir bir ailenin çocuğu olan Mahmut Paşa askere gidiş yolculuğu sırasında Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nde konaklamış, daha sonra Hidiv İsmail Paşa'nın kızı Fatma Hanımla evlenmiş ve bu sayede hem paşalık rütbesine yükselmiş hem de maddi açıdan rahatlamıştır. Bu durumu Şeyh Şaban Veli Tekkesi'ni ziyaretine borçlu olduğunu düşünen Mahmut Sırrı Paşa, tekkeye sürekli hizmette bulunmuş, adı geçen konakları inşa ettirip vakfetmiştir (Çifci 2011: 101).

Ayrıca 1900 tarihinde Recep ayının ilk gününde Mahmut Sırrı Paşa'nın eşi Fatma Hanım tarafından tekke avlusuna bir şadırvan yaptırılmıştır (bkz. Ek 3). Günümüzde aslına uygun olarak restore edilen şadırvan tek fıskiye olup çember havuzunun üze-

rinde kubbe şeklinde demir kafes bulunmaktadır. Üzeri kiremitle örtülü ahşap şadırvanın havuzunun etrafına abdest almak veya dinlenmek için kürsüler ve sedirler konulmuştur (Çifci 2011: 102).

1903 yılında da tekkenin harem ve selamlık daire-si cihetinde olan bahçe duvarıyla mezkur dairenin temel duvarları tamir ettirilmiştir (VGMA, *DeFTER nr. 4105*, s.161, 355). Ayrıca aynı yıl tekkenin bahçesine Şeyh Şaban Veli Camii hatibi Nuri Efendi tarafından bir konak inşa ettirilmiştir (Çifci 2011: 102). Bu tamirler ve inşaat faaliyeti Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin bugünkü şeklini almasını sağlamıştır. 1925 yılından sonra müze olarak kullanılmaya başlanılan adı geçen konaklar bugün de aynı işlevi görmekte, burada Şeyh Şaban Veli ve Şabaniliğe ait eşyalar sergilenmektedir.

Külliye'nin Restorasyonu

1869 yılında Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nin harap bir halde olmasından dolayı yıktırılıp yeniden inşa edilmesi gündeme gelmiştir. Yapılan keşifte tekkenin yeniden inşası için enkazdan elde edilecek gelirden başka 57.500 kuruşa ihtiyaç olduğu hesaplanmıştır (BOA, *EV.MKT*, 560/60). Ahalinin ziyaret ettiği bir yer olduğundan tekkenin yeniden inşası masraflarının 1870 yılı bütçesine dahil edilmesi ve bu tamiratın mümkün olup olmayacağının Dahiliye Nezareti'nden sorulması istenmiştir. Bu arada tekkenin daha önceki tamir masrafı olan 83.714 kuruşun Sultan Bayezid Han Vakfı gelirinden karşılandığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte tekkenin mevcut harap haliyle bırakılmaya layık olmadığı, yeniden ihyasıyla dervişlerin ve ziyaretçilerin hayır duaların müstelzim olacağı düşünülmüştür (BOA, *EV.MKT*, 555/73; BOA, *EV.MKT*, 519/20; BOA, *EV.MKT*, 564/18; BOA, *EV.MH*, 1496/57; BOA, *EV.MH*, 1496/57). Bu arada tekke vakfının âşar geliri bulunduğu, ancak bu varidatın sadece misafirlerin yemek masrafına yeteceği dile getirilmiştir (BOA, *EV.MH*, 1496/222). Ayrıca belirlenen 57.500 kuruş masraf bedelinin aşılması, ileride başka masraf ücreti istenmemesi için mahalli yöneticilerin gerekli tedbirleri almaları istenmiştir (BOA, *EV.MH*, 1496/24).

Harap halde bulunan Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nin yıktırılıp yeniden inşasına 1870 yılında başlanmıştır. Bu arada tekke bitişiğinde iki katlı olarak iki adet harem ve selamlık dairelerinin inşa edilmesi de söz konusu olmuştur (bkz. Ek 5). Bu iki yapının alt katları ism-i celal odası, kahve odası, odunluk,

ahır, samanlık, divanhâne, yemek odası, iki adet mabeyn odası, abdesthâne, mutfak, çamaşırhâne ve iki adet odadan ibarettir. Üst katlar ise Şeyh Efendi odası, iki adet kahve odası, iki adet kiler, iki adet divanhâne, misafir odası, iki adet mabeyn odası, iki adet abdesthâne, sandık odası ve üç adet oda bulunmaktaydı. Bu yapı 17 metre (25 arşın) uzunluğundaydı (BOA, *EV.MKT*, 1496/57).

Bu binalarla birlikte Şeyh Şaban Veli Tekkesi de yeni baştan düzenlenmiş ve tamirden geçirilmişti. İki yıl süren bu tamir ve inşa sürecinde ilk tespit edilen masrafa ilave olarak 22.160 kuruş fazla masraf çıkmış, bu durumda toplam 79.066 kuruş harcanmıştır. Yapılan incelemede fazla masrafın yeni ilavelerden dolayı malzemeye ihtiyaç duyulmasından ileri geldiği, herhangi bir israfın mevzu bahis olmadığı anlaşılmıştır (BOA, *EV.MKT*, 651/68; BOA, *EV.MKT*, 655/53; 647/23; BOA, *EV.MH*, 1619/47).

Külliye'nin Haziresi ve Meşhur Şabaniler

Şeyh Şaban Veli Külliyesi, içerisinde geniş bir hazireyi barındırmaktadır. Konumuz açısından bu hazirenin önemi XIX. yüzyıla ışık tutan mezar kitabeleridir. Bu kitabelerden hazirede XIX. yüzyılda Kastamonu'da yetişen ve görev yapan pek çok ileri gelen şahsın medfun olduğu anlaşılmaktadır (Taşdemir 2003). Bu durum XIX. yüzyılda Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin çok canlı bir inanç merkezi olduğunu göstermektedir. Zira tekkeye gelip gidenler arasında başta Kastamonu valileri ve ileri gelen yöneticiler bulunmaktadır. Örneğin Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa Şabaniliğe intisabı olan biridir. Rivayete göre Abdurrahman Paşa, Kastamonu valiliği sırasında namazlarını daima Şeyh Şaban Veli Camii'nde kılmıştır (Yücer 2003: 129-130). Kendisi Halveti şeyhlerinden Mudurnulu Şeyh Seyyit Halil Rahmi Efendi'den icazet almıştır. Ayrıca Abdurrahman Paşa'nın valiliği sırasında Şabaniliğe bir takım hizmetleri de olmuştur. Vali Taşköprü'de Şeyh Şaban Veli'nin doğduğu ev ile yanındaki mescid ve kuyuyu ziyaret edip kasabada bir mahalleye Şabanîye ismini vermiştir (Demircioğlu 1990: 37). Öte yandan dönemin post-nişini Şeyh Said Efendi'nin siyasete uzak ve bu tür yakınlığı uygun görmeyen bir tavrı olduğu nakledilmiştir. Bir defasında Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa bir miraç gecesi tekkeye sandık dolusu mum ile altmış kuruş hediye gönderdiğinde, Şeyh Said Efendi "Şeyh Şaban Veli'nin Paşa'nın ne mumuna ne de parasına ihtiyacı yoktur" diyerek hediyeleri geri çevirmiştir. Bunun

üzerine Paşa, "Vekîl-i post-nişin cenâb-ı Şeyh Said Sultan/Cenâh-ı Rif'ati elbette umuma sây ü bândır bu" beytini yazmıştır.

Bununla birlikte Abdurrahman Paşa'dan önce ve sonra Kastamonu valiliklerinde bulunan Pertev Paşa (ö. 1873) ile Refik Bey (ö. 1897) tekkenin müdavimlerindendir. Bu kişiler vefatlarının ardından tekke haziresine defnedilmişlerdir.

Yine Tuğgeneral Sadık Paşa (ö. 1893) Şabaniliğe bağlı bir şahıstır. Şeyh Şaban Veli'nin manevi terbiyesi ve nüfuzu sadece halk arasında revaç bulmamış, adı geçen vali ve paşaların ebedi istirahatgâh olarak da bu tekkeyi seçmelerini sağlamıştır. Zira Pertev Paşa ve Sadık Paşa tekke haziresinde yan yana yatmaktadır.

Bunlarla birlikte İstiklal Savaşı'nın kahramanlarından Nurettin Paşa'nın annesi Şerife Zeynep Hanım (ö.1922), Kastamonu Hesap İşleri Müdürü Said el-Beyyiz'in kız kardeşi Nadire Hanım (ö. 1908), Kastamonu Mektupçusu Ahmet Rifat Efendi (ö.1901), Kastamonu Valilerinden Hüsnü Bey'in babası İbrahim Efendi (ö. 1909), Vali Mehmet Reşit Paşa'nın hanımı Emine Hatun (ö. 1870), Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa'nın oğlu Mehmet Ali Bey (ö. 1886), Kastamonu merkez mutasarrıfı Tahir Bey'in kayınvalidesi Rukiye Hanım (ö. 1881), Yasincizâde Muhammed Efendi (ö. 1904), Hazine Katibi Muhammed Said Efendi (ö. 1837), Vilayet Mahkemesi Reisi Rizeli Fehmi Bey, ilmiye mensuplarından ve şairlerden Muallim Sadık Efendi ve Safranbolu Ulemasından Zühtü Efendi tekke haziresinde medfundurlar.

Külliye haziresinde mezarları bulunan bu şahısların dışında XIX. yüzyılda tekkenin başka tanınmış müdavimleri de vardır. Bunlardan dikkate değer biri Şair Feride Hanım'dır. Kastamonu eşrafından Baharzâde Hamamî Mehmet Raşit Efendi'nin kızı olarak 1837'de Kastamonu'da dünyaya gelen Feride Hanım, sayıları 20 civarında olan kadın divan şairlerimizden biridir. Tuhfe-i Vehbi'yi okuduğu sıralarda şiire ilgi duymuş, bir süre sonra da babasının şiirlerine nazireler yazmaya başlamıştır. Hayatının bir bölümünü İstanbul'da geçirdikten sonra hastalığı nedeniyle 1871'de Kastamonu'ya dönmüş, 1878'de babasının vefatına çok üzüldüğünden dolayı inzivaya çekilmiştir. Şabaniliğe intisap eden Feride Hanım, hayatının geri kalan günlerini zikir ve tespih ile geçirmiş, 1903 yılında vefat etmiştir. Hat sanatını da icra eden Feride Hanım'ın vefatına ya-

kın zamanlarda hayatını yazı yazarak ve şiir kaleme alarak kazandığı ileri sürülmektedir (Hacıbeyzâde Ahmed Muhtar 1311: 39-40; İnal 1970: 780-782; Aslan 2007: 146-147). Şeyh Şaban Veli'ye methiye olarak yazdığı şiirlerinin yanı sıra 1845 yılındaki tekkenin tamiri münasebetiyle "âlem bu ya" redifli bir şiir yazmıştır (*Baharzâde Feride Hanım Divanı*, 2006: 8). Şiirin son iki mısrası şöyledir:

"Bu Feride âsitan-ı Pîre kıldı intisâbı

Dest-gîridir anın Şaban Baba âlem bu ya" (*Baharzâde Feride Hanım Divanı*, 2006: 76)

Külliye'nin Vakıfları ve Gelirleri

Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin camiye ait kısmı Şeyh Şucaeddin Efendi, türbe kısmı Şeyh Şaban Veli, konaklar ile cami ve türbe arasındaki bahçe Mahmut Sırrı Paşa tarafından vakfedilmiştir (Çıfci 2011: 87). Bununla birlikte Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla tesis edilmiş bir vakfı bulunmaktadır. Bu vakıf 1580 yılında Şeyh Sünneti Camii'ni tamir ettiren Şucaeddin Efendi tarafından genişletilmiştir. Şucaeddin Efendi hocası bulunduğu Sultan III. Murad'a Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nin vakıf gelirlerinin yetersiz olduğunu bildirmiş, bunun üzerine Sultan, Kastamonu merkezine bağlı İsmailler, Çetükviran ve Küçük divanlarının arazisini Şucaeddin Efendi'ye temlik ettirmiştir. Şucaeddin Efendi'de bu arazileri tekkeye vakfetmiştir (Kankal 2004: 335, 362).

1582 tarihli vakfiyeye göre gelirlerden caminin imamına günlük yedi, hatibine dört, müezzinine üç, salâ müezzinine bir, dört kişilik devirhan ekibine birer, caminin temizliğini yapıp kandilleri yıkayan kayyuma iki, halvet ve odalardaki hizmetleri ifa edecek dört dervişe birer akçe ücret ödenmesi; ayrıca mum, zeytinyağı vb masrafların karşılanması için de günlük birer akçe sarf edilmesi şart koşulmuştur. İlave olarak beş odalı zaviye binasında ikamet etmekte olan Abdülbaki Efendi ve daha sonra gelecek post-nişinler için günlük yedi akçe; dervişler ve misafirlerin yemek masraflarına harcanmak üzere post-nişinin tasarrufuna bir müd buğday ve yarım müd arpa tahsis edilmiştir (Çıfci 2011: 90).

Şeyh Şaban Veli Vakfı'nın Bahadır, Çorumlu, Hamid, Alpagut, Sarı Ömer, İsmail ve Arablı köyleri ile Kuzyaka nahiyesine bağlı Cenkviran, Yuva ve Karandı köylerinde arazileri mevcuttu. Bu arazilerden âşar geliri elde ediliyordu. 1899-1900 tarihlerinde tekke vakfının adı geçen arazilerden 33.780 kuruş

âşar geliri elde edilmiştir (VGMA, *Defter nr. 4083*, s.99; VGMA, *Defter nr. 4105*, s.124; VGMA, *Defter nr.3777*, s.74; BOA, ŞD, 1641/11; BOA, *EV.MKT*, 2678/42).

Şeyh Şaban Veli'nin halifelerinden Şeyh Şucaeddin Efendi Vakfı (BOA, *EV.MKT*, 2333/74; 306/60) ile Laleli vakıfları Şeyh Şaban Veli Vakfı'na bağlı idi ve gelirleri birlikte değerlendiriliyordu (BOA, *EV.MH*, 615/100; BOA, *EV.MH*, 1155/131; BOA, *EV.MH*, 1155/64; BOA, *C.EV*, 507/25616). Bununla birlikte zaman içerisinde Şeyh Şaban Veli Külliyesi'ne çeşitli ihtiyaçların karşılanması amacıyla nakit para vakfedilmesi de söz konusu olmuştur. Örneğin 1865 yılında Şeyh Şaban Veli Tekkesi post-nişini Hafız Mehmed Said Efendi'nin zevcesi Şerife Hanım tarafından 15.000 kuruş vakf edilmiştir (bkz. Ek 7). Vâkıfın şartına göre vakfedilen paradan yıllık elde edilen gelirin 400 kuruşu tekkede bulunan fukara ve dervişlerin ihtiyaçlarına, 600 kuruşu Kur'an-ı Kerim tilavetine, 400 kuruşu tekkenin su yoluna ve geri kalan gelirler tekkenin ihtiyaçlarına ve tekkede post-nişin olanlara verilecekti (*Kastamonu Şer'îye Sicili*, nr. 126 (*Hicrî 1281*), s.52). 1881 tarihinde Kastamonu Müftüsü Mehmed Arif Efendi ise Şeyh Şaban Veli Camii'nin levazımâtının karşılanması için 500 kuruş vakfetmiştir (VGMA, *Defter nr. 203*, s.201).

Ayrıca merkezi hükümet Şeyh Şaban Veli Külliyesi'ne post-nişin ve türbedar maaşı, misafirler ve dervişlere yemek parası gibi ödenekler ayırmıştır. Maliye hazinesinden 100 kuruş ve Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ne bağlı Laleli Çeşme (Sultan Mustafa Han) evkafından 400 kuruş aylık yemek parası tahsis edilmiştir (BOA, *EV.MH*, 225/37; BOA, *EV.MH*, 254/19; BOA, *EV.MH*, 258/63; BOA, *EV.MH*, 260/15; BOA, *EV.MKT*, 238/88; BOA, *EV.R-ZN*, 46/131; VGMA, *Defter nr.916*, s.65; VGMA, *Defter nr.2086*, s.93). Bu paranın yeterli olmaması nedeniyle artırılması düşünüldüğü gibi (BOA, *A.M-KT*, 73/55), bir ara bu para hazine tarafından üçte bir oranında düşürülerek 333 kuruşa indirilmiş (BOA, *EV.MKT*, 474/30; BOA, *EV.MKT*, 697/102; BOA, *EV.MKT*, 697/114; BOA, *EV.MH*, 1655/68; BOA, *EV.MH*, 1655/68), ancak tekke post-nişini Hafız Mehmed Said Efendi'nin arzuhali ve istirhamı üzerine Mart 1868 tarihine kadar uygulanmış olan bu tenzilât ortadan kaldırılmıştır (BOA, *EV.M-KT*, 474/32; BOA, *EV.MKT*, 461/33; BOA, *EV.MKT*, 1125/15). Hatta bu yemek parasının zamanla kâfi gelmemesi üzerine Aralık 1875 tarihinden itiba-

ren Haremeyn-i Şerifeyn Vakfı'ndan 200 kuruş daha eklenmiştir (BOA, *EV.MKT.CHT*, 51/119; BOA, *EV.MKT*, 796/41; BOA, *EV.MKT*, 1125/15; BOA, *EV.MH*, 2364/14; BOA, *EV.MH*, 2552/37; BOA, *EV.MH*, 2552/37). Yemek parasına ilave olarak tekkeye aylık 40 kuruş aydınlatmada kullanılan kandiller için yağ parası tahsis edilmiştir (BOA, *EV.MH*, 1268/84).

Tekkedeki türbedar, imam, müezzin ve sair görevlilere maaş bağlanmıştır. Camiinin imamet ve hitabet cihetlerine yıllık 690 kuruş âşar geliri tahsis kılınmıştır (BOA, *EV.MKT*, 3147/103). Bununla birlikte 1853 tarihinde Kastamonu ahalisinden Emir Efendizâde Emin Efendi'nin vefatı üzerine mahlul kalan maaşı Şeyh Şaban Veli Türbesi Türbedarı Seyyid Abdullah Efendi'ye tahsis edilmiştir (BOA, *MVL*, 337/11). Yine türbedar maaşı olarak 50 kuruş verilmiştir (VGMA, Defter nr. 4104, s.167). Ayrıca 1867 yılında Şeyh Şaban Veli halifelerinden Şeyh Mustafa Efendi'nin hac masrafları devlet tarafından karşılanmıştır (BOA, *MVL*, 549/14).

Sonuç

XVI. yüzyılda tesis edilen Şeyh Şaban Veli Tekkesi zamanla tekke, cami, türbe, şadırvan, kütüphane ve konaklar ilave edilerek tam bir külliye halini almıştır. Külliye, Şeyh Şaban Veli tarafından kurulan Şabaniye tarikatının merkezi olması hasebiyle Kastamonu'da önemli bir inanç iklimi meydana getirmiştir. Külliye, XX. yüzyıla kadar açık kalmış ve asli fonksiyonunu icra etmiştir. Şeyh Şaban Veli sonrası

post-nişinsiz kalmayan tekke uzun yıllar boyunca halkın yanı sıra devlet erkânı tarafından da ilgi görmüştür. Bu süreçte tekke de pek çok gönül ve ilim adamı yetiştirmiştir. Külliye haziresinde bulunan mezar kitabelerinden Şeyh Şaban Veli'nin manevi terbiyesi ve nüfuzunun sadece halk arasında revaç bulmadığı, çok sayıda vali ve paşaların ebedi istirahatgâh olarak bu tekkeyi seçtikleri anlaşılmaktadır. Şüphesiz bu kişilerin tekkedeki tasavvufi faaliyetlere iştirak etmeleri ve manevi terbiyeden geçmeleri de söz konusu olmuştur. Bu itibarla Şeyh Şaban Veli Külliyesi bir eğitim yuvası olarak işlev görmüş, ahlaki değerlerin nesilden nesile aktarılmasında öncü rolü üstlenmiştir.

Şeyh Şaban Veli Tekkesi'nin külliye halini almasında başta devlet adamlarının ve ilmiye mensuplarının katkıları büyüktür. Külliye özellikle XIX. yüzyılda muhtelif defalar tamirden geçirilmiştir. Bu onarım ve tamirler sırasında külliye yeni binalar da ilave edilmiş, eski yapılar ise restorasyondan geçirilmiştir. Bu sayede külliye ülkenin dört bir yanından gelen talebe ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Kurulan vakıflarla zenginleştirilen külliye misafirler için güvenli bir sığınak olmuştur.

Bu çalışmada külliye'nin oluşum süreci arşiv kaynakları esas alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Külliye'nin özellikle XIX. yüzyıldaki durumu, yapılar tamirler ve gelirler yansıtılmıştır. Çalışmada külliye'deki tasavvufi faaliyetlerden ziyade külliye'nin tarihi serüveni açıklığa kavuşturulmuştur.

Kaynaklar

A. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), A.MKT, 73/55.

BOA, *BEO*, 1268/95058.

BOA, *C.EV*, 507/25616.

BOA, *EV.BKB*, 191/113.

BOA, *EV.HMH.SRG*, 159/55.

BOA, *EV.HMH.SRG*, 170/174.

BOA, *EV.MH*, 1268/84;1496/222; 1496/24; 1496/ 57; 1496/57; 1619/47; 1655/68; 1655/68; 176/2; 225/37; 254/19; 258/63; 260/15; 2364/14; 2552/37; 2552/37; 615/100; 1155/131; 1155/64; 623/67.

BOA, *EV.MKT*, 129/146; 1458/103; 2814/23; 1496/57; 1496/57; 1653/69; 1719/69; 1926/104; 2333/74; 2333/74; 2333/74; 306/60; 238/88; 2678/42; 3147/103; 3147/123; 474/30; 697/102; 697/114; 474/32; 461/33; 1125/15; 555/73; 519/20; 564/18; 560/60; 651/68; 655/53; 796/41; 1125/15.

BOA, *EV.MKT.CHT*, 160/37; 307/75; 475/85; 490/116; 527/6; 537/110; 587/71; 804/2; 51/119.

BOA, *EV.RZN*, 46/131; 56/171.

BOA, *EV.SRG*, 308/172.

BOA, *EV.THR*, 1/34; 292/69; 12/55; 149/35.

BOA, *İE.ENB*, 5/516.

BOA, *MVL*, 337/11; 549/14.

BOA, *ŞD*, 1641/11.

BOA, *Y.PRK.UM*, 47/127.

BOA. *EV.MKT*, 647/23.

İstanbul Müftülüğü Evkaf Müfettişliği, 735/157.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr.126 (Hicrî 1281), s.52.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr. 60 (Hicrî 1189-1191), s.73-74, 77-78.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr.119, s.285.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr.144, s.202-205.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr.153, s.43.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr.207, s.111-112.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr.74, s.153.

Kastamonu Şer'iyet Sicili, nr.90, s.47.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA), 4093/47; *Defter nr. 4102*, s.73; *Defter nr. 4102*, s.340; *Defter nr. 4105*, s.124, 161, 355; *Defter nr. 203*, s.201; *Defter nr. 4083*, s.99; *Defter nr.3777*, s.74; *Defter nr. 4104*, s.167; *Defter nr.4088*, s.402; *Defter nr.916*, s.65-66; *Defter nr.2086*, s.93; *Defter nr. 4093*, s.183.

B. Kaynak ve Araştırma Eserler

"Kastamonu", *Büyük Lûgat ve Ansiklopedi Meydan Larouse*, c.VII, İstanbul 1988, s.57-60.

Abdulkadiroğlu, Abdulkerim, *Halvetîlik'in Şa'bânîyye Kolu Şeyh Şa'bân-ı Velî ve Külliyesi*, Ankara 1991.

Aslan, Mustafa, "Kastamonulu Hattatlar", *Turkish Studies*, Volume 2/4, 2007, s.144-160.

Baharzâde Feride Hanım Divanı, haz. Bünyamin Çağlayan, Ankara 2006.

Çatal, Celal, "Kastamonu Evliyalari-4", <http://www.boyabatgazetesi.com>, Erişim 23 Mart 2012.

Çatal, Celal, "Kastamonu Evliyalari-5", www.boyabatgazetesi.com, Erişim 28 Mart 2012.

Çifci, Fazıl, *Gönüller Sultanı, Hakikat İlminin Üstadı Şeyh Şaban-ı Veli*, Kastamonu 2011.

Çifci, Fazıl, *Kastamonu Camileri, Türbeleri ve Diğer Tarihi Eserleri*, Ankara 1995.

Demircioğlu, Ziya, *Şeyh Şaban-ı Veli ve Postnişinleri*, Kastamonu 1990.

Duma, Abdulhalim, *Evliyalar Şehri Kastamonu*, Amasya 2008.

Eyüpgiller, Kemal Kutgün, *Bir Kent Tarihi Kastamonu*, İstanbul 1999.

Hacıbeyzâde Ahmed Muhtar, *Şair Hanımlarımız*, İstanbul 1311.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Hattatlar*, İstanbul 1970.

Kankal, Ahmet, *Türkmen'in Kaidesi Kastamonu (XV.-XVIII. Yüzyıllar Arası Şehir Hayatı)*, Ankara 2004.

Taşdemir, Meral, *Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Camisi ve Türbesi Haziresinde Yer Alan Mezar Taşları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003.

Yücer, Hür Mahmut, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*, İstanbul 2003.

Ekler

1. Resimler

Resim 1. Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin Tamir Kitabesi (1778)

Resim 2. Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin Tamir Kitabesi (1845)

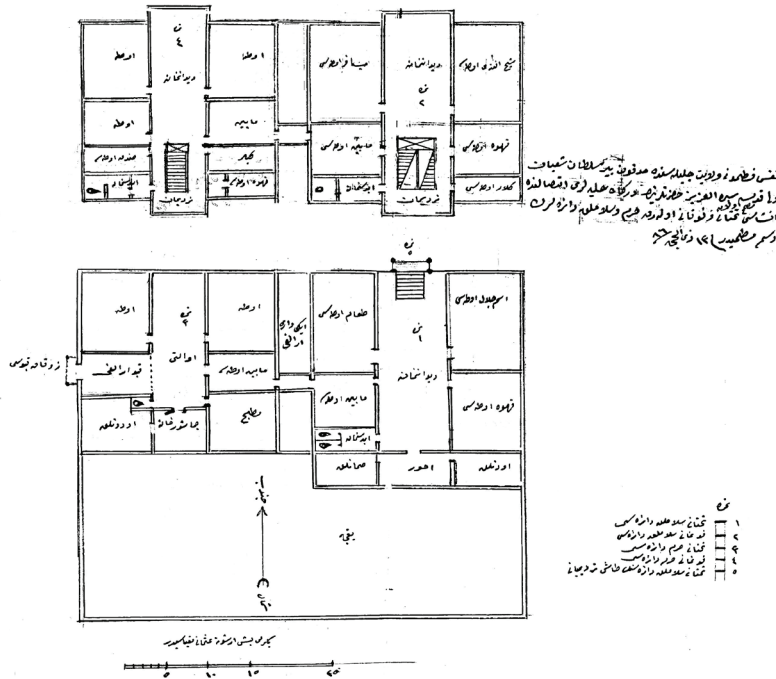

Resim 3. Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nde Fatıma Hanım'ın Yaptırdığı Şadırvanın Kitabesi (1900)

Resim 4. Şeyh Şaban Veli Külliyesi Hazinesinde Metfun Bulunan Kastamonu Valisi Vefik Bey'in Mezar Taşı Kitabesi

2. Şekiller

Şekil 1. Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nde 1870-1872 Yılları Tamirinde Yaptırılan Daireler (BOA, EV.MKT, 1496/57)

3. Belgeler

Belge 1. Şeyh Şaban Veli Külliyesi'nin Tamiri İçin Gerekli Malzemelerin Bir Kısımının Rayiç Bedellerini Gösteren Arşiv Belgesi (1894) (BOA, EV.MKT, 2333/74)

حضرت برتیسامہ ولی درگاہ شریفہ تبرائے حقیقہ لوارمانک پراچ و فریقہ

[illegible]

استود خفته، عمرزاشیا و سازه ای چون کوسنیده، فیاندر، ایچ مرافید و اینی در بربر قنقاس

عبد الرحمان

بجود و درود محمد و آله و ائمه و اهل بیت علیهم السلام
و اهل کلمه الفلاح

Belge 2. Şerife Hanım'ın Şeyh Şaban Veli Tekkesi'ne Vakfettiği 15.000 Kuruşun Vakfiyesi (1865) ve Transkripsiyonu (*Kastamonu Şer'îye Sicili, nr.126 (Hicrî 1281), s.52*)

[illegible]

Şeyh Şa'bân Velî postnişini Mehmed Sa'îd Efendi câmi'-i şerîfine hânımı tekkeye ve zaviyeye vakf eylediği 15.000 gurusluk vakfiye

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdü li'llahi'llezi erşede 'ibadehu'l-mü'minîn ve'l-mü'minât ilâ 'amali'salihat ve eşâre? ale'l-müslimîn ve'l-müslimât bi ef'ali'l-hayrât ve'l-hasenât haysü kâle inne'l-hasenât yüzhıbnê's-seyyiat ve's-salâtü ve's-selâm alâ Resûlihi Muhammed efzalü'l-mahlûkât ve eşrefü'l-mevcûdât ve alâ âlihi ve ashâbihi ellezine-hüm sadâtü'l-halkı ilâ sebîli'l-hayrât ve ba'd sebebi-tahrîr-i kitâb ve mûcib-i tastîr-i hitâb oldur ki medîne-i Kastamonu'da Hacı Hamza mahallesinde defn-i hâk-ı ıtrnâk olan kutbü'r-rabbânî gavsü'l-semedânî hazret-i Pîr Şa'bân Velî kuddise sırruhü's-sâmî hazretlerinin dergâh-ı feyz-i iktinâhları postnişini reşâdetlü Şeyh Hâfız Mehmed Sa'îd Efendi halîlesi Şerife bint-i Hasan Efendi bin Abdullah sâhibetü'l-hayrât ve râğibetü'l-cenneti ve'd-derecât sâkine olduğı dergâh-ı şerîf-i mezkûre kibel-i şer'-i enverden me'zûnen bi'l-hükm irsâl olunan kâtibimiz es-Seyyid Mehmed Efendi zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî zevât-ı Müslimîn huzûrlarında akd eylediğı meclis-i şerî'at-i şeref intihâ -sallallahu te'âlâ- alâ müşâr-i mühâde (?) zıkr-ı âtî vakfına li-eclî't-tescîl mütevellî nasb eylediğı tarîkat-ı aliyye-i Hâlidîye-i Nakşibendiyye meşâyih-i izâmından velâyetlü Şeyh Elhâc Ahmed Efendizâde mükerrermetlû Seyyid Ahmed Hicâbî Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm sahîh-i şer' ve i'tirâf-ı sarîh-i mer'î eyleyüb etyab-ı mâl ve enfes-i menâlimin kâffesi olan on beş bin gurus hasbeten li'l-lahî'lehad ve taleben li-merzâti rabbihi's-samed vakf-ı sahîh-i şer'î muhalled ve habs-i sarîh-i mer'î-i mü'eyyed ile vakf ve habs idüb şöyle şart eyledik meblağ-ı mezbûr rahin-i kavî ve kefil-i melî veyâ ikisinden biriyle onu on bir buçuk gurus hesâbı üzere bâ-yed-i mütevellî bi-tarîki's-şer'î irbâh ve istirbâh olunub senevî hâsıl olan nemâsından dört yüz gurus leyâlî-i mübâreke-den birinde dergâh-ı şerîf-i mezkûrda mevcûd olan ağıniyâ ve fukarâ ve dervişân tenâvül etmek üzere münâsib et'îma ve şeker ve üd ve güllâb ve levâzimât-ı sâ'ireye sarf olunub mevlid-i şerîf kırâ'et ve hâsıl mesûbâtı evvelen bi'z-zât fahr-i âlem seyyid-i veled Âdem sallallahu aleyhi ve alâ âlihi ve sahbihi ve selim efendimiz hazretlerinin ravza-i mutahhara ve hücre-i mu'attaralarına alâ tarîki'l-hediyye âcizâne ve zelîlâne îsâl ve sâniyen pîr-i müşârünileyh hazretleriyle kurb ve civârlarında defn-i hâk-ı pâk olan zevât-ı mekârimânın ervâh-ı kudsiyyelerine ve sâlisen bu fakire-i pür taksir ile âbâ ve ecdâd ve ümmehât ve ceddâtının ervâhlarına irsâl buyurula ve altı yüz gurusu dergâh-ı şerîf-i mezkûrda rızâ-i Allahu te'âlâ beher gün Kur'an-ı azîm-i ilahî ve Kur'an-ı hakîm-i rabbaniden tertîl üzere bir cüz ve tilâvet ve sevâbı kezalik ihdâya mübâderet eden zâtın ücret-i kademiyyesine? verile ve dört yüz gurusu dergâh-ı şerîf-i mezkûrun harem dâ'iresine ve andan ittisâlinde müceddeden bina kılınan müte'addidü'l-hücerât hânede kâ'in havuza cereyân eden mâ'-i lezîzin vukû' bulân meremmatına (?) sarf oluna ve üç yüz gurusu hukûk-ı ibâd ve salavat-ı fâ'item niyetiyle şuhûr-ı selase zarfında ulemâya ve fukarâya i'tâ kılına ve yüz gurusu zıkr olunan vakf-ı nûkûda nezâret ve beher sene zarfında muhâsebesini rü'yet ve şurût-ı vakfiyyenin îfâsına bilâ tehâşî himmet eden ve belde-i mezkûrede seccâdenişin-i şer'-i mübîn bulunan efendi hazretlerine verile ve dört yüz elli gurusunu mütevellî bulunan zâta alâ tarîki's-sıla ahz ve umûruna sarf eyleye ve ben lâbise-i libâs-ı hayât olduğı müddetçe kendim bi'z-zât zıkr olunan vakfıma mutasarrıf ve mütevellîye olmağı şart kıldığım gibi âkıbet-i muzahhar küllü nefis zâ'ikatü'l-mevt olduğımda tevliyet-i mezbûre zevcim mûmaileyh Şeyh Hâfız Mehmed Sa'îd Efendi hazretlerine ve ba'dehu vefât dergâh-ı şerîf-i mezkûrda alâ mâ-şâe'llahu te'âlâ postnişin bulunan zevâta ve ba'de'l-inkırâz ilm ve amelde salah tarikat-ı aliyye-i Halvetiyyede feyz ve felah kesb etmiş olan bir zâta meşrûta ola ve şurût-ı mezkûreye ri'âyet müte'azzir olur ise galle ve mezbûr mutlakâ fukara-i Müslimine harc ve sarf oluna ve şurût-ı mezkûrun tebdîl ve tagyîri ve teksîr ve tevkîri kerreten ba'de uhrâ yedimde ola deyu meblağ-ı mezbûru fârigân ani's-şevâgil mütevellî-i mûmaileyhime teslim ol dahi vakfiyet üzere kabz ve tesellüm ve sâ'ir mütevellîlerin evkâf-da tasarrufları gibi tasarruf eyledi dedikde gibe't-tasdikî's-şer'î vâkıfa-i mûmaileyhâ himmet ve cânib-i şikâka azm ve husûmet ve nizâ'a câzime olub vakf ve nûkûd ve ana müteferri' olan şurût ve kuyûd e'imme-i selâse-i nehâir (?) aleyhim rahmetü'l-melekü'l-fakîr hazerâtı neheb-i (?) şerîflerinde sahîh ve câ'iz olmağıla vakf-ı mezbûrdan benim için rücû'-ı meşrû' olmağıla meblağ-ı mevkûf-ı mezbûrdan rücû' birle mülkime istirdâd ederim deyu da'va ettikde mütevellî-i reşîd cevab-ı sedîde ağâz edüb eğerçi hâl-i vâkıfe-i mûmaileyhânın takrîri minvâl üzeredir lakin İmâm Muvakkız İmam Zufer aleyhü'r-rahemetü'l-ekberden tilmiz-i hâsı İmamü'l-Fâri aleyhi rahmetü'l-bârî hazretlerinin rivayeti üzere vakf-ı nûkûd

sahîh ve el-yevm amel ve fetevâ dahî imam-ı müşârûnileyh hazretlerinin re'y-i isâbetkarînleri üzeredir ve İmâm-ı Azam Ebî Hanife-i Kûfî efâzallahu aleyhi fazlehu'l-vâfî hazretleri katında sıhhat-i müstelzim lüzûm değil ise de imâmeyn-i hümâmeyn aleyhümâ rahmetü'r-rahim hazerâtı vakfiyet-i lüzûmdan müfarekat etmez deyu red ve teslîmden imtinâ' ettikde mevlânâ-yı mezbûr dahi tarafeynin kelamına nazar ve mennâ'ü'l-hayr olmağdan hazer edüb âlimen bi'l-hilâfî'l-cârî beyne eimmetü'l-eslâf alâ kavl-i men yerâhu cânib-i vakf-ı ûlâ ve teşyid-i mebânî ve gayri ahîrimi görüb vakf-ı mezbûrun evvela sıhhatine ve saniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer'î kaza-i mer'î buyurub vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım olub min ba'd nakz ü tazyifine mecâl-i mühâl olduğunu mevlana-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve me'an meb'ûs-i ümenâ şer'ile meclis-i şerifimize gelüb alâ vuku'ıhı inhâ ve takrîr etmekle ba'de't-tenfizi's-şer' bi't-taleb ketb olundu sene isnâ ve semânîn ve mi'eteyn ve elf fî gurre-i Cemâziyelûlâ.

Şühûdü'l-hâl

Şemsizâde Mehmed Mustafa Bey ibn Abdullah Efendi

Müderresinden el-Hâc Ahmed Efendi

Abdülaziz Efendi

Zeynizâde Hafız Mehmed Efendi

Ma'rûfzâde Hafız Ömer Efendi ibn Abdullah

Du'âcizâde Hafız Mehmed Efendi

Birâderi Hasan Efendi

Taşköprü kazası hanedanından Hacı Serdarzâde Mustafa Ağa ibn Mustafa

Etmekçi Ahmedzâde Mehmed Ağa

Mü'ezzinzâde el-Hâc Abdullah Efendi ibn İbrahim

Karabaşzâde Abdullah Efendi ibn Mehmed Nuri

Karabaşoğlu İbrahim bin İbrahim

Karabaşzâde Hasan Efendi

Cıgâli oğlu Hafız Abdurrahman

Kara Receb oğlu Mehmed bin Hüseyin

Şeyh el-Hâc Mehmed Şakir Efendi